

hitelességét kérdőjelezi meg.

A könnyebb felfogás mentén közelítő, többségében fiatal alkotók hallhatóan keveset tudnak azokról a változatos zenei előzményekről, melyeknek elemeit a lehető legbizarrabb kombinációkban próbálják összeilleszteni. A legtöbb nagyon „szabad szellemiségű” punk-rock formáció ebben, vagyis a bátor, de meglehetősen fésületlen eklektika és az extrém rögtönzés sajátos elegyében véli az eredetiséget. Az eredmény: ártalmatlan, sokszor a véletlennek köszönhető játék, mely csupán szórakoztatni akarja a jelenlévőket és a benne tevőlegesen résztvevőket – persze a trendektől jócskán eltérő módon, fiatalosan tiszteletlenül, vagyis csak idézőjelesen felfogható művészetként. (Az ötleteiket próbálgató fiatalok menségére írható, hogy szándékuk szerint sem akarnak többet, mint egy jó és lehetőleg nem szokványos estét.)

Az experimentális késztetések többségükben azonban – szándékaik szerint – általában komolyak voltak – bár nem tűnik evidenciának, hogy azok is maradtak. Ugyanis a zenével, ezzel a valóság feletti spirituális közeggel kísérletező kreatív lelkek valóban ráuntak arra a régóta rájuk süttött stigmrára, hogy érthetetlenek, „lilák”, nem az emberek kedvéért tevékenykednek. Jó ideje már azt láthatjuk, hogy egy részük úgy próbál konszolidálódni, hogy más művészetekhez (képzőművészethez, modern tánchoz, mozgásszínházhoz) közelítve próbálják ténykedésüket érvényesíteni. Az ösztönművészet címszó alatt performance-okba integrálódó zene nyilvánvaló kompromisszumkeresés a szélesebb körű elfogadottság irányába, ahogy a közönség aktiválása, közös produkciókba való bevonása is hasonló indíttatásból gyakori manapság. Az alkotók másik fele pedig nyíltan a popzene tapasztalatait igyekszik kihasználni, minél egyénibb, hatásosabb módon. Utóbbi esetekre aligha mondhatnánk, hogy a szabad, improvizatív kortárszene irányába ható törekvések lennének; annak látélet-szerű vagy prognózist adó tartalmát célozva.

Szerencsére ez utóbbi sem tűnt el teljesen, real-time zenének is nevezett formáit főleg a jazz-hátterű muzikusok tartják életben. Függetlenül, szabályok és klisék nélkül játszani ma is sok zenésznek nagyon vonzó, de az ilyen produkciókra már nem az elementáris, a nehezen kommunikálható belső tűz, tiltakozás és lázadás a legjellemzőbb, hanem a játék (intellektuális és érzéki értelemben), a közérthető, tonális vagy minimalista rögtönzés, a megbízható keretet jelentő ostinato vagy groove felett keresgélő egzotikus szólózás.

Az eredeti forrást, a gyökereket, a szellemi tradíciókat is kutató, spontán módon születő jelenkori mágia egyre ritkább. A kortárs zeneművészek nagy részét talán védekező ösztönük tartja távol a mai valóságtól. Kisvártatva bizonyára megértjük, hogy miért. . .

Matisz László MINT FOLYÓ A MEDRÉBEN

Beszélgetés BALÓ ISTVÁNNAL

Improvizatív zenei műfajokat tekintve is jellemző, hogy a nagyközönség főleg a domináns muzikusokat, az úgynevezett frontembereket jegyzi. Pedig tény, hogy egy igazán jelentős improvizatív zenét játszó formációban nem beszélhetünk csupán kísérő szerepben funkcionáló háttéremberekéről. Ezt minden komolyabb domináns egyéniség – szerző, zenekarvezető, szólista stb. – készséggel elismeri. Tudniillik ezekben a műfajokban a minőség, vagyis a művészet kollektív alkotómunka eredménye. Így a formáció egyik tagja sem csereszabatos.

A Parallel zenészportréinak sorában ezúttal egy olyan muzikus egyéniség szerepel, nem frontember, de játéka, összetéveszthetetlen névjegye, jelenléte meghatározó jelentőségű Dresch Mihály, Lukács Miklós, Borbély Mihály vagy Párniczky András különböző formációiban. Szerényen megemlített kiegészítéséből pedig az is kiderül, mára már zenekarvezetőként is jegyezhetjük.

Ez utóbbi fejleményt, azaz a saját formációt miért „csak csendesen” jegyezted meg? Mert már több éve kísérletezem ezzel. Nem könnyű a saját elvárásaimnak megfelelő zenekart létrehozni, amelyben lehetőleg a résztvevők is jól érzik magukat. Úgy szeretnénk muzsikálni, ahogy egy folyó halad a medrében; korlátok között, mégis szabadon.

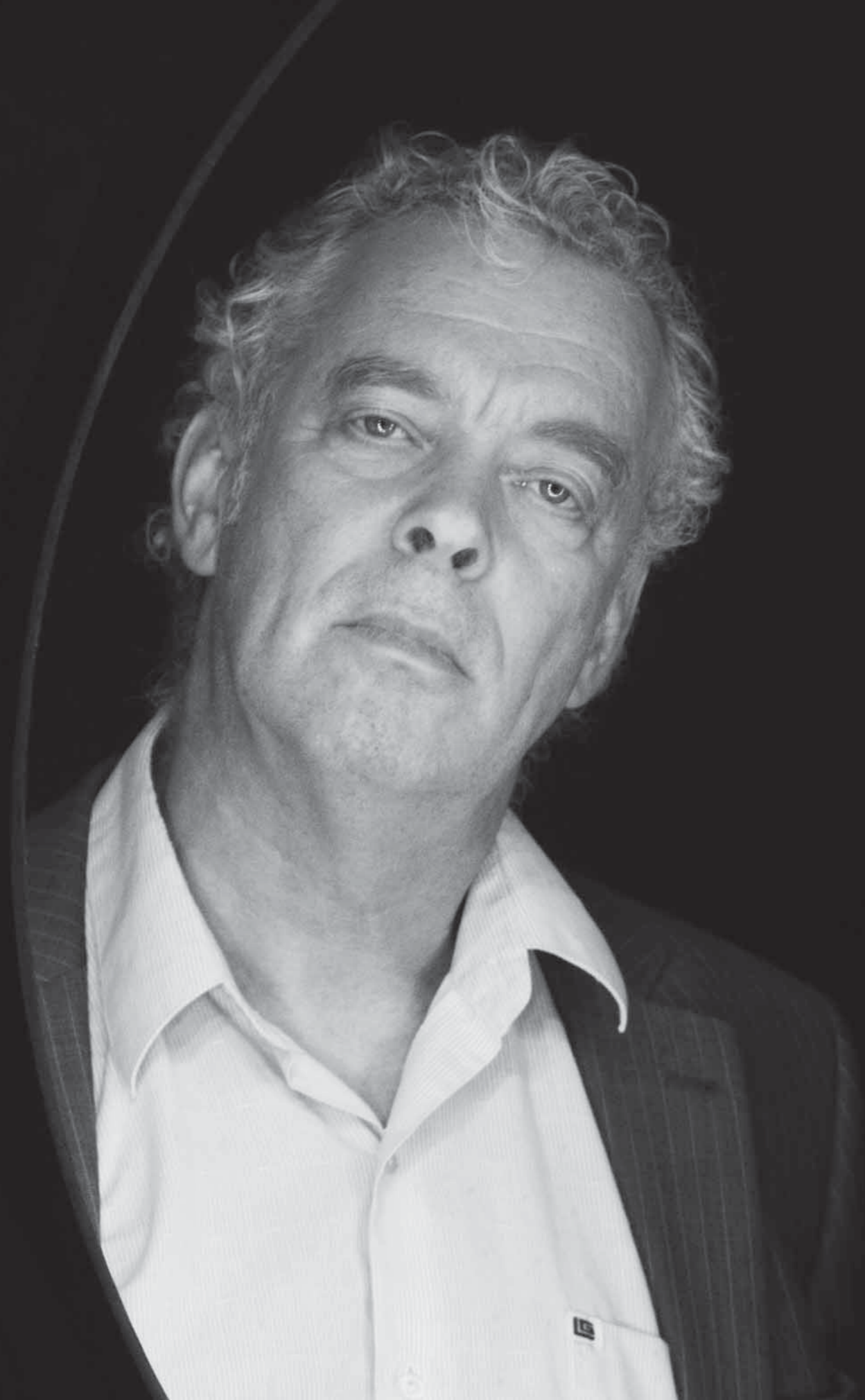
Szabadabban, mint a már régóta működő formációkban, a felsorolt partnerekkel? Nem szeretnék összehasonlítani. A szabadságigényét bárki, bárhol érvényesítheti a saját tudásának és bölcsességének arányában. Vagyis én Dresch Misi, vagy Borbély Misi mellett is meg tudom élni az eredendő szabadságigényemet.

Jól gondolom, hogy mindegyik zenekarban, melyekben ott vagy, van valami közös, egy tőről fakadó szellemiség? Egyik sem jazz-zenekar – szűkebb értelemben. Ám ha a jazzt olyan improvizatív zenének tekintjük, amely a hallgatóságot pozitív élménnyel tölti fel, akkor ez mind jazz, ami csak szóba került. Persze az eredeti amerikai zenétől különbözik némileg, főleg az említett négy zenekarra egyaránt jellemző népzenei gyökerek, és a bartóki szellemiség tagadhatatlan hatása miatt egyrészt, másrészt meg nem az amerikai kultúrában élünk. Itt muszáj megjegyeznem, hogy – szerintem – Dresch Misi egész munkássága, világviszonylatban is példátlan. Úgy gondolom, hogy elsőként neki sikerült valóban ötvözni saját népzenejét és az amerikai jazzt, melyből így egy kivételesen egyedi dallam- és ritmusvilág jött létre.

Az viszont nem lehet véletlen, hogy a bevezetőben felsorolt, sokban hasonló indíttatású zenekarvezető téged választott egyik partnerének. Mit gondolsz erről? Amikor kezdtem komolyan venni a dobolást, hamar beláttam, hogy amit az amerikai dobosok tudnak, arra én képtelen vagyok. Nem maradt más választásom, mint a saját felfogásom szerinti irány és rendszer kialakítása – amit a magam módján tovább is tudtam fejleszteni. Ennek eredményeként sikerült összeállítanom egy saját koncepción alapuló, logikusan felépített dobiskolát is. Erről később kiderült, hogy tematikájában szinte semmiben nem különbözik az amerikai vonaltól, csak más logika szerint épül fel, és én az elsajátítottakat a saját rendszerem szerint alkalmazom, másképp játszom.

Tehát tanítasz is, mint ez kiderült...

...igen; persze olyanokat, akiknek játékom és az ebből felépített, szinte minden stílusra kiterjedő dobiskolám vonzó.

Megtudhatnánk pár részletet a zenekarodról is? Például a partnereidről?

A Baló István Project egyelőre változó összetételű formáció, melybe időnként vendégzenészeket is hívok, de már vannak stabil emberek: Ajtai Péter bőgős és Kovács Gergő szaxofonos személyében. Legközelebbi fellépésünk alkalmával pedig velünk játszik majd Grencsó István, valamint Baló Sámuel zongorista is.

Zenekarvezetőként mi a vezérelved? Mint szerző, vagy mint a koncepció meghatározója vagy jelen?

Inkább az utóbbi a jellemző; és nem is feltétlenül csak saját szerzeményekben gondolkodunk. Viszont fontos, hogy egy vezérlő elv mentén tükröződjön a zenében a szabadság – amit az életben általában is az egyik legfontosabb értéknek tartok. A parttalan, korlátok nélküli szabadságban nem hiszek, ahogy az olyan szabad zenében sem, aminek nincs valamiféle belső rendje. Persze engem is értek bőven külső hatások: az Art Ensemble of Chicago, Albert Ayler, Cecil Taylor, Ornette Coleman, s persze Coltrane is, de például a Szabados György mellett eltöltött évek alatt a közvetlen hatás is megvolt. Rengeteget tanultunk tőle. Biztos, hogy minden ilyen hatás valahol ott lesz az én-mi zenénkben is, de a törekvés az, hogy önmagunk legyünk. Egyébként a közelmúltban többször is hallottam olyan zenét, aminek koncepcióját nagyon közel éreztem az enyémhez; ilyen volt például a mai, modern dobos Chris Dave produkciója a Trafóban, vagy a Veszprémben hallott Jack DeJohnette Quartet Roscoe Mitchell-lel.

Mit gondolsz a jelen valóságáról? Szűkebb és tágabb értelemben is kérdezem. Úgy is kérdezhetném: elégedett vagy-e azzal, ami van?

A lelkiismeretem szerint igyekszem élni – az valójában Isten bennünk lévő hangja. Nem vagyok hívó a szó hagyományos értelmében, de ezt nagyon komolyan hiszem. E szerint hozom meg döntéseimet, és úgy hiszem, helyesen. Nagyon fontos értéknek tartom önmagunk szabadságának megőrzését, korlátaink megtartását, a megértést, el és befogadást, a gyengébbek és rászorultak támogatását, és még lehetne hosszan sorolni. Az élet értelme számomra küzdelem a jobbulásért, és a szeretet megőrzése.

Amikor színpadra lépek az a cél, hogy a közönségnek adni tudjak valami pluszt, amitől mindenki kicsit jobban érzi magát. Szűkebb környezetemet – családomat, zenei tevékenységemet, önmagamot tekintve – jól vagyok. Ha viszont tágabbra nyitom a látószöveget, vagyis az országot, az egész világot nézve, vannak kétségeim.